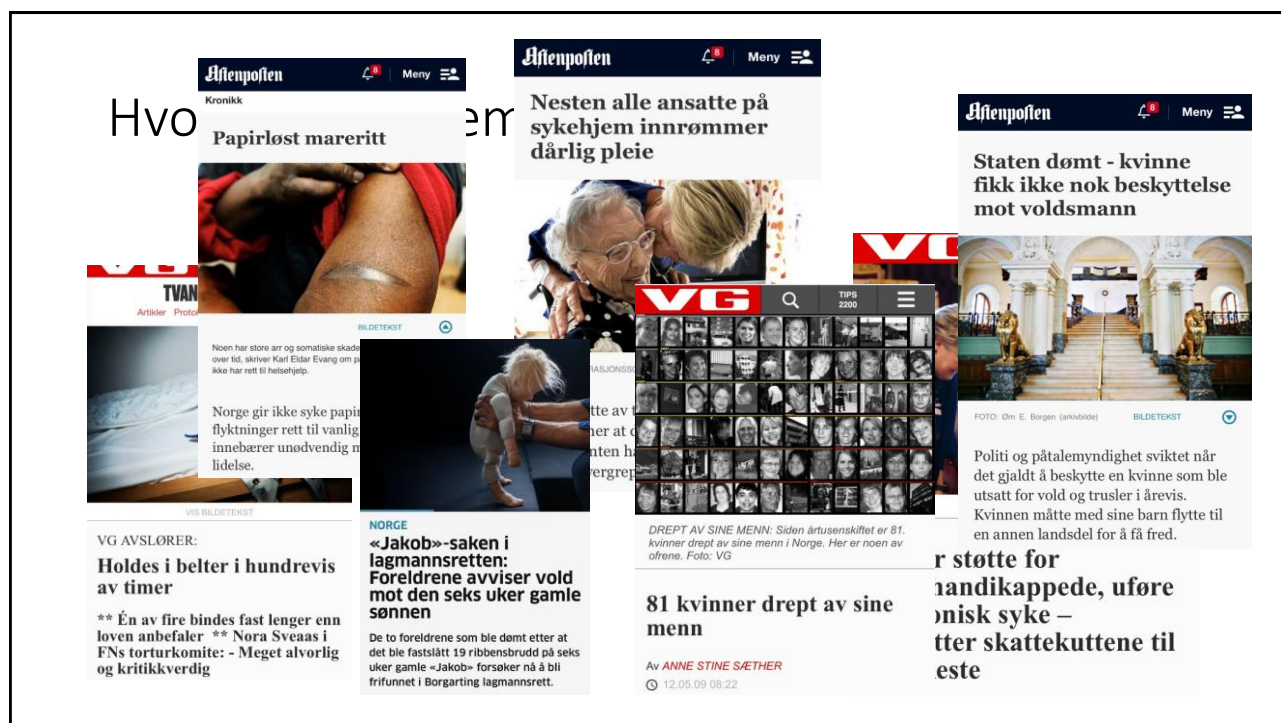

Menneskerettigheter i velferdsstaten

JUS2111, 13. mars 2018
 Professor Ingunn Ikdahl, IOR
 Ingunn.ikdahl@jus.uio.no

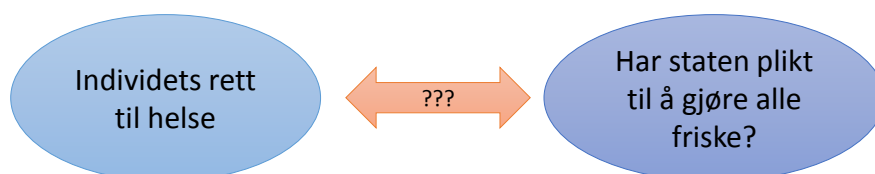

Rettigheter i samspill

Retten til helse – en ØSK-rettighet

- ØSK art 12.1: «Konvensjonspartene anerkjenner retten for enhver til den høyest oppnåelige helsestandard både fysisk og psykisk.»
- Det vanskelige forholdet mellom rettigheter og plikter...

Statens plikter – retten til helse: ØSK-konvensjonen

ØSK art. 2

1. Hver konvensjonspart **forplikter seg til** så vel hver for seg som gjennom internasjonal bistand og internasjonalt samarbeid, særlig på det økonomiske og tekniske område, å **sette alt inn på** at de rettigheter som anerkjennes av denne konvensjon, **gradvis blir gjennomført fullt ut** med alle egnede midler, og da særlig ved lovgivningstiltak.

2. Konvensjonspartene **forplikter seg til å garantere** at de rettigheter som anerkjennes i konvensjonen, blir utøvet uten **forskjellsbehandling** av noe slag på grunn av rase, hudfarge, kjønn, språk, religion, politisk eller annen oppfatning, nasjonal eller sosial opprinnelse, eiendom, fødsel eller status forøvrig.

ØSK art. 3

Konvensjonspartene **forplikter seg til å sikre menn og kvinner lik rett til å nyte** alle de økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter som er fastsatt i denne konvensjon.

Statens plikter – retten til helse: ØSK-komiteens «standardtilnærming», GC 14

- Tre typer aktiviteter:
 - Respektere
 - Beskytte
 - Oppfylle
- Umiddelbart:
 - Ikke-diskriminering (art 2.2 og 3): direkte/indirekte
 - Systematisk handling («take steps...», art 2.1)
- Gradvis full realisering (art 2.1)
 - Plikt til å unngå tilbakeskritt

Retten til helse i Norge: irregulære migranter?

- *Forskrift om rett til helse- og omsorgstjenester til personer uten fast opphold i riket*, i kraft 1.1.2012
- § 5: Alle personer som **oppholder seg** i riket, har rett til følgende helsehjelp (...):
 - a) helsehjelp som er **helt nødvendig og ikke kan vente uten fare** for nært forestående død, varig sterkt nedsatt funksjonstilstand, alvorlig skade eller sterke smerter. Dersom vedkommende er psykisk ustabil og utgjør en nærliggende og alvorlig fare for eget eller andres liv eller helse, har vedkommende uansett rett til psykisk helsevern
 - b) nødvendig helsehjelp før og etter **fødsel**

Aftenposten Meny

Papirløs mor må betale 52.000 for å føde

1/2 FOTO: STEIN BJØRGE

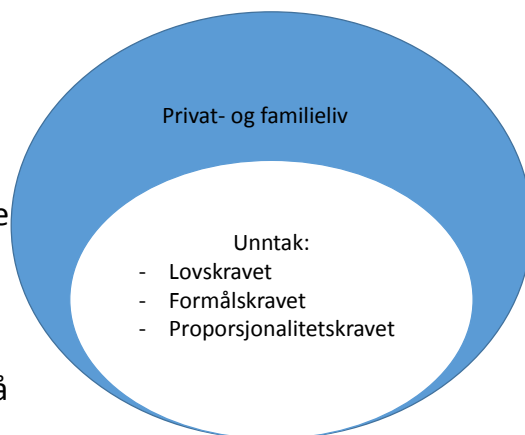
BILDETEKST

Faren er norsk statsborger, gutten er norsk statsborger - men moren er papirløs. Lille Firaols koster familien 52 000.

- CESCRC GC 14, para 34:
- «In particular, States are under the obligation to *respect* the right to health by, *inter alia*, refraining from **denying or limiting equal access** for all persons, including prisoners or detainees, minorities, asylum seekers and illegal immigrants, to **preventive, curative and palliative health services**”

Retten til privat- og familieliv: En SP-rettighet

- EMK art 8:
- 1. Enhver har rett til respekt for sitt privatliv og familieliv, sitt hjem og sin korrespondanse.
- 2. Det skal ikke skje noe inngrep av offentlig myndighet i utøvelsen av denne rettighet unntatt når dette er i samsvar med **loven** og er **nødvendig** i et demokratisk samfunn av **hensyn** til den nasjonale sikkerhet, offentlige trygghet eller landets økonomiske velferd, for å forebygge uorden eller kriminalitet, for å beskytte helse eller moral, eller for å beskytte andres rettigheter og friheter.

Retten til privat- og familieliv: Negative plikter

- Grenser for inngrep: Tvungent psykisk helsevern
 - Lovskrav, formålsskrav, proporsjonalitetsvurdering
 - Herczegfalvy mot Østerrike, 1991: ikke brudd
- EMK art 3: umenneskelig/nedverdiggende behandling?
 - Hénaft mot Frankrike, 2003: brudd
 - «the **increasingly high standard** being required in the area of the protection of human rights and fundamental liberties correspondingly and inevitably requires greater firmness in assessing breaches of the fundamental values of democratic societies»

VG AVSLØRER:

Holdes i belter i hundrevis av timer

** Én av fire bindes fast lenger enn loven anbefaler ** Nora Sveaas i FNs torturkomite: - Meget alvorlig og kritikkverdig

Retten til privat- og familieliv: Positive plikter

- Barnefordelingssaker
- Stasik mot Polen, 2015
- “The **essential object** of Article 8 is to protect the individual against arbitrary interference by public authorities. There may, however, be **positive obligations** inherent in an **effective** “respect” for family life. These obligations may involve the adoption of measures designed to secure respect for family life even in the sphere of relations between individuals, including both the provision of a regulatory framework of adjudicatory and enforcement machinery protecting individuals’ rights and the implementation, where appropriate, of specific steps.”

Aftenposten

Meny

Kronikk

En far uten rettigheter

DELT SAMVÆR. Så skjer det igjen. Det er min tur å være sammen med barnet mitt, men mor vil ikke.

Retten til privat- og familieliv: Positive plikter (forts.)

- Barnefordelingssaker
- Stasik mot Polen, 2015 (forts.)
- “In such cases the obligations of the national authorities are not, however, absolute. The key consideration is whether those authorities have taken **all the appropriate steps** for facilitating such contact as can **reasonably** be demanded in the particular circumstances of each case. Another important factor in proceedings concerning children is that **time takes on a particular significance**, because there is always a danger that any procedural delay will result in the de facto determination of the issue before the court. Moreover, the passage of time can have irremediable consequences for relations between the child and the parent who do not cohabit.”

Aftenposten

Meny

Kronikk

En far uten rettigheter

DELT SAMVÆR. Så skjer det igjen. Det er min tur å være sammen med barnet mitt, men mor vil ikke.

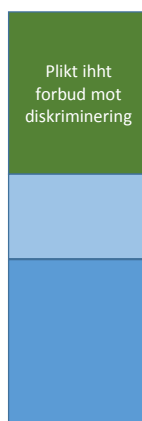
Diskrimineringsvern og velferdsrettigheter

Statens plikt
etter ØSK

Kommunens
tilbud
...til eldre med
sønner

Kommunens
tilbud til eldre
med døtre

Saken er produsert og finansiert av NOVA - Les mer

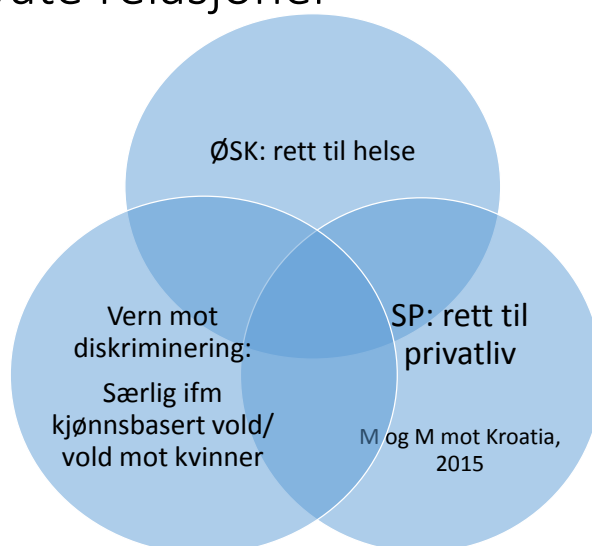

Det er døtre som yter mest hjelp overfor sine pårørende. Hvordan påvirker det offentlige hjelpeapparatet sin praksis ved tildeling av tjenester deres evne og vilje til videreføre denne innsatsen?

Døtre må regne med mindre hjelp fra det offentlige

Er moren din pleietrengende, vil du som sønn få 2 timer mer i hjelp fra det offentlige i uken enn om du er datteren i familien.

Vold i private relasjoner

Kvinnediskrimineringskonvensjonen: Kjønnsbasert vold som en type diskriminering

- CEDAW Gen.rec. 19 (1992):
- 6. The Convention in article 1 defines discrimination against women. The definition of discrimination includes gender-based violence, that is, violence that is directed against a woman because she is a woman or that affects women disproportionately. It includes acts that inflict physical, mental or sexual harm or suffering, threats of such acts, coercion and other deprivations of liberty. Gender-based violence may breach specific provisions of the Convention, regardless of whether those provisions expressly mention violence.
- 7. Gender-based violence, which impairs or nullifies the enjoyment by women of human rights and fundamental freedoms under general international law or under human rights conventions, is discrimination within the meaning of article 1 of the Convention. These rights and freedoms include:
 - (a) The right to life; (b) The right not to be subject to torture or to cruel, inhuman or degrading treatment or punishment; (c) The right to equal protection according to humanitarian norms in time of international or internal armed conflict; (d) The right to liberty and security of person; (e) The right to equal protection under the law; (f) The right to equality in the family; (g) The right to the highest standard attainable of physical and mental health; (h) The right to just and favourable conditions of work.

EMD: Opuz mot Tyrkia, 2009: om «domestic abuse»

- “132. However, before embarking upon these issues, the Court must stress that the issue of domestic violence, which can take various forms ranging from physical to psychological violence or verbal abuse, cannot be confined to the circumstances of the present case.
- It is a **general problem** which concerns all member States and which does **not always surface** since it often takes place within personal relationships or closed circuits and it is not only women who are affected.
- The Court acknowledges that **men** may also be the victims of domestic violence and, indeed, that **children**, too, are often casualties of the phenomenon, whether directly or indirectly.
- Accordingly, the Court will bear in mind the **gravity** of the problem at issue when examining the present case.”

EMD: Opuz mot Tyrkia, 2009: brudd på art 2 og 3

- Art 2: retten til liv
 - «it is sufficient for an applicant to show that the authorities did not do all that could be **reasonably expected** of them to avoid a real and immediate risk to life of which they have or **ought to** have knowledge»

- Art 3: umenneskelig/ nedverdiggende behandling
 - «minimum level of severity» - «vulnerable individuals»
 - «**all reasonable measures** to prevent the recurrence of violent attacks against the applicant's physical integrity»

Opuz mot Tyrkia, 2009: brudd på art 14

- *Pga kjønn?* «a general policy or measure that has disproportionately prejudicial effects on a particular group may be considered discriminatory notwithstanding that it is not specifically aimed at that group»
- *Bevisbyrde:* «once the applicant has shown a difference in treatment, it is for the Government to show that it was justified»
- *Generelt:* «State's failure to protect women against domestic violence breaches their **right to equal protection of the law** and that this failure does not need to be intentional»
- *Denne saken:* «the **overall unresponsiveness of the judicial system and impunity** enjoyed by the aggressors, as found in the instant case, indicated that there was **insufficient commitment** to take appropriate action to address domestic violence»

I Norge

Rt 2013 s 588:

- Brudd på EMK art 8: ja
- Brudd på EMK art 3: åpent
- «*Staten har ikke oppfylt sin plikt etter EMK til å sikre NN mot forfølgelse fra A.*»

Aftenposten 8 Meny

Staten dømt - kvinne fikk ikke nok beskyttelse mot voldsmann

FOTO: Ørn E. Borgen (arkivbilde) BILDETEKST

Politi og påtalemyndighet sviktet når det gjaldt å beskytte en kvinne som ble utsatt for vold og trusler i årevis. Kvinnen måtte med sine barn flytte til en annen landsdel for å få fred.

Lykke til!